

Årgång 25 ● nr 2 - 2012

nattvakan

Nattvakan

*utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemsskap är för närvarande
100 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.*

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemsskap i HFK är dock oberoende av medlemsskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samla och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågelfrågor genom kursvesamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspirerar och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Jonas Lind, Tussmorvägen 21

820 64 Näsvisen, Tel. 070-307 32 82

Vice ordförande: Mats Sundkvist, Båtmansvägen 6

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-698 69 11

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel. 070-51 348 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-629 15 24

Övrig ledamot: Kjell Johansson, Kolarevägen 7

825 30 Iggesund Tel. 070-239 75 10

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel. 0650-59 51 58

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tierps
Tryckeri

Katastrofår? för fjällgässen

Lars Göran Lindström

Vinter

Normalt tillbringar våra gäss vintern i Holland men första halvan av februari drabbades Holland av rejält kallt väder och gässen tvingades att flyga söderut, troligen mot Frankrike.

Tidigare under vintern observerades de fyras gäng (fyra fåglar märkta med vit ring, utsläppta från uppfödningen på Nordens Ark, alla från den ryska populationen) men efter att de tvingats söderut sågs endast en av dem senare i Belgien (en fågel med vit ring observerades senare i häckningsområdet i juni men kunde inte läsas av). Troligtvis blev de skjutna för gässen är inte lika skyddade i Frankrike som i Holland

Vår

Det positiva först. Hela 92 gäss rastade i början av maj i vårt område. I särklass det högsta antalet på våren. Det höga antalet tydde också på att ungfågelöverlevnaden hade varit mycket stor (få av ungarna från förra året hade dött under vintern).

Det negativa var att ingen av de märkta fåglarna med ryskt ursprung dök upp hos oss och att fågeln märkt J under vintern förlorat sin partner märkt K.

Sommar

Den bedrövlige sommaren i fjällen påverkade häckningsresultatet negativt. Långt in i juni låg flera

Forts sid 30

INNEHÅLL NR 2 - 12

Katastrofår? för fjällgässen 3

Lars Göran Lindström

Lappuggla 4

Lars G Lindström

Ortolansparv 11

Lars G Lindström

Tre meter höga snödrivor 15

Mats Åberg

Dubbelbeckasinspel 18

Lars G Lindström

Östra Polen 21

Lars G Lindström

De vanligaste arterna i Sverige och Hälsingland 24

Lars G Lindström

Höksångare 27

Kjell Johansson

Program 29

*Foto på framsidan. Lappuggla
Mellanbyn mars 2012. Lars G
Lindström.*

*Fotopå sista sidan. Lappuggla, Vik,
Idenor mars 2012. Stefan Pierrou.*

Lappuggla, Vik, Idenor mars 2012. Foto: Kjell Johansson.

Lappuggla

Under främst andra halvan av februari och i stort sett hela mars invaderades Hälsingland och omgivande landskap av lappugglor. Bara i Hälsingland kan så många som 50-100 lappugglor ha setts.

Lars G Lindström

EFTER ATT NÅGRA OBSERVATIONER av lappuggla i Hälsingland gjorts i januari, fullkomligt exploderade det under andra halvan av februari och en invasion utan dess like ägde rum.

Det började för vår del med att Anders Larsson som bor i Vik, Idenor observerade två ugglor kring den 10:e februari, på samma

ställe där två lappugglor höll till för tre år sedan. Under den följande veckan sågs en eller två ugglor sittande på span efter byte. I slutet av månaden såg Karin Svensson fyra ugglor samtidigt jagande vid Vik. Sedan verkade det som om antalet minskade för att i mitten av mars öka igen och nå en topp kring den 20/3. På samma dag sågs fyra ugglor

i Mellanbyn och minst lika många i Vik. Dessutom sågs ugglor på flera andra ställen inte långt ifrån de tidigare nämnda.

Jag själv cyklade ut till Vik lördagen den 17 mars och fick då se fyra ugglor i Vik och på vägen hem, en vid kyrkan i Idenor, en mitt emot avtagsvägen till Hällan (hembygdsgården) och ytterligare en vid kolonilotterna i Idenor. Troligtvis sju ugglor på en sträcka av cirka en kilometer.

Nu i slutet av mars så är många av ugg-lorna kvar vilket tyder på att de har hittat tillräckligt med föda (sork) för att överleva (har sett ugglor vid ett par tillfällen fånga sork). Tyvärr så hittade jag en helt apatisk uggla alldeles vid Saltviksvägen nära Vik som Mats Axbrink och Kenneth Karelius hämtade och körde till Järvzoo. Dagen efter dog uggulan tråkigt nog av svält. Förhoppningsvis var det något fel på den individen så att den inte kunde jaga för det vore väldigt tråkigt om flera skulle drabbas av svält.

Mycket folk har stannat och tittat på, fotograferat och facinerats av de oskygga ugg-lorna som många gånger satt alldeles intill vägarna.

Så sent som i slutet av maj såg jag två lappugglor i Mellanbyn och spridda observationer gjordes en bit in i juni bland annat på Hornslandet och på väg mot Våtnäs. Troligtvis var sorktillgången för dålig för att någon häckning skulle kunna genomföras.

Om man försiktig försöker summera antalet lappugglor som uppträtt i Hälsingland kommer man till en summa på cirka 50 (så många rapporter av olika lappugglor finns det på Svalan) men några av dessa kan ju ha varit på flera platser och blivit rapporterade flera gånger. Men många ugglor har givetvis inte rapporterats så det kan mycket väl ha rört sig om tresiffriga tal.

Även landskapen omkring oss har fått ta del av invasionen, mest Medelpad (cirka 50) men även i Ångermanland (cirka 25) och Gästrikland (cirka 20) har många obser-

En av ugg-lorna som tillbringade ett par månader i Vik, Idenor. Foto: Mats Åberg.

vationer gjorts. Däremot har väldigt få rapporter kommit från ugg-lans häckningsområde (Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Härjedalen). De få observationerna från Norrbotten utesluter att det rör sig om ugglor från områden öster om oss. Om invasionen kommit österifrån så hade antalet observationer i Norr- och Västerbotten varit mycket större för lappugglan passerar inte gärna öppet hav.

Orsaker

Man kan bara spekulera till varför så många lappugglor setts på så många håll i Sverige. En av orsakerna är säkert förra årets stora tillgång på sork och lämmel i lappugg-lans häckningsområde vilket gjorde att överlevnaden bland ungarna blev mycket hög och att kullarna som paren hade var stora. Detta gjorde givetvis att det fanns många fler individer än det brukar göra i häckningsområdena. I kombination med att födotillgången troligtvis tröt någon gång under vintern är det den mest troliga förklaringen

En av ungarna från en av häckningarna på Hornslandet 2005. Foto: Lars G Lindström.

till invasionen. En annan tänkbar orsak är att de vuxna fåglarna inte tolererar de egna ungarna att vara kvar i reviret och därför jagar bort dessa och att de då sökt sig till nya områden.

Utseende, utbredning och numerär

Lappugglan är den näst största ugglan i Sveriges, bara berguven är större, men lappugglans storlek är delvis en synvilla och beror på den yviga fjäderdräkten. Den lever i de stora barrskogsområdena på norra halvklotet, i norra Europa/Asien och Nordamerika. Fjäderdräkten skyddar bra mot kylan och är anpassad till arktiskt klimat. Även benen och fötterna på lappugglan är fjäderbeklädda. Lappugglan varierar kraftigt i antal eftersom födan (antalet smågnagare) skiljer sig mycket år från år. I Sverige kan antalet lappugglor vid toppår uppgå till drygt 3000 individer medan det vid dålig födotillgång sjunker till cirka 400.

Flyttning

Lappugglan är en stannfågel men kan ibland flytta både söder, öster och västerut om det blir ont om smågnagare där den normalt lever.

Föda

Precis som många andra ugglor kan lappugglan flyga nästan ljudlöst, och kan på så sätt överraska sina byten. Den lever främst av sorkar och näbbmöss.

Liksom andra ugglor äter den smågnagarna hela för att sedan spy upp benen och pälsen, som den inte kan smälta, i form av så kallade spybollar. Den ser mycket bra i mörker och jagar med hjälp av både syn och hörsel och kan höra en mus till och med genom ett tjockt snötäcke. Lappugglans öron sitter på olika höjd och när fågeln rör huvudet kan den exakt lokalisera bytet. Som de flesta ugglor är den mest aktiv i gryning, skymning och på natten. Den överlever oftast även när det är ont om föda, men för att kunna häcka och föda upp sina ungar behöver den rikligt med mat.

Häckningsområde

Lappugglan har nästan cirkumpolär (häckar i stort sett runt hela norra halvklotet) utbredning. Den häckar i Nordamerika, Skandinavien och österut genom hela norra Asien. En liten population på mindre än hundra individer häckar i bergen Sierra Nevada i Kalifornien vilket är den allra sydligaste häckningspopulationen för lappuggla.

I Sverige häckar Lappugglan främst i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland även regelbundet men i mindre antal i Ångermanland, Medelpad, Hälsingland, Dalarna och norra Västmanland. Under rika sorkår kan den tillfälligt observeras längre söderut. I Sverige kategoriseras den av Artdatabanken som nära hotad.

År 2005 hittades två häckningar på

Lappuggla, Vik, Idenor mars 2012. Foto: Lars G Lindström.

Hornslandet cirka tre kilometer från varandra, det ena i ett gammalt ormvårksbo och det andra i ett före detta duvhöksbo. Det blir spännande att se om årets invasion även ger upphov till häckningar hos oss vilket kan vara fallet vid uggleinvasioner (häckningar av hökuggla hittades efter den kraftiga invasionen 1984).

Ekologi

Lappugglorna häckar helst i högstammig granskog. De bygger inga egna bon, utan övertar gärna färdiga risbon från duvhök och ormvårk men kan också häcka i höga och grova stubbar. I slutet av april eller början av maj läggs äggen. Honan ruvar ensam i cirka en månad medan hanen står för jakten på mat. Normalkullen består av två till fyra ungar, antalet varierar till stor del beroende på hur tillgången till föda är. Vissa år kan en kull bestå av upp till nio ungar. Ungarna är flygfärdiga vid två månaders ålder. När dessa kläckts är honan mycket aggressiv och går omedelbart till attack med både klor och

vingknogar mot en inkräktare. Vid andra tider på året är lappugglan både fredlig och ofta mycket orädd för människor. Lappugglan lever i par hela livet. De kan ha mycket små revir och två bon kan finnas inom hundra meters avstånd.

Hot

Det allvarligaste hotet mot lappugglan är minskad tillgång på boplatser på grund av skogsavverkning. Andra hot är tjuvjakt och handel med hotade och sällsynta fågelarter och deras ägg.

Folketro

Lappugglan kunde kallas, eller förknippas med, Tita Grå. Hon var en kvinna, trollpacka, känd för sin elakhet och slughet och vann alltid över den Onde själv. Hon var ett mellanting mellan en människa och ett väsen.

Källor

Lappugglan.se, Nordensark.se
Svalan-Rapportsystem för fåglar

Några av lappugglorna i Vik och Mellanbyn. Foto: Lars G Lindström.

*Lappuggla i Mellanbyn, april 2012.
Foto: Seth Nilsson*

Ortolansparv

Ortolansparven är numera en sällsynt häckfågel i Sverige. Likt gulspårven drabbades den hårt av det kvicksilverbetade utsädet som användes på 1950- och 60-talen. Efter att kvicksilverbetningen förbjöds stärktes beståndet. Men från mitten av 1970-talet har antalet minskat dramatiskt i Sverige.

Text och foto: Lars G Lindström

Utbredning och status

Av uppgifter från 1800-talet och senare vet vi att ortolansparven häckat i stort sett i hela landet utom i fjällkedjan. Efter en långsiktig och fortgående kraftig tillbakagång har den

försvunnit i de flesta landskap i södra Sverige och Mälardalen, är trots minskningar på upptill nittio procent på vissa håll de senaste 30 åren, ett av de få områden som ortolanen häckar regelbundet, söder om Dalälven.

De tätaste populationerna finns nu längs Norrlandskusten med flest par i Västerbotten men även Norrbotten och Ångermanland hyser relativt många par. I Hälsingland uppskattas antalet par till cirka 300 (finns det verkligen så många?, författarens reflektion). Globalt häckar ortolansparven från Norge och Spanien i väster till Mongoliet och Afghanistan i öster. Stora utbredningsluckor finns dock och ortolanen minskar i de flesta Europeiska länder med undantag av vissa områden i Medelhavsområdet.

Ekologi

Ungefär en tredjedel av året återfinns ortolansparvarna i häckningsområdet. Återstående tid befinner sig arten på flyttning eller i övervintringsområdena. Svenska fåglar flyttar mot sydväst under senare delen av augusti och övervintrar troligtvis i Västafrika söder om Sahara. Till Sverige återkommer de under maj. Man kan fundera varför ortolanen som enda häckande fältsparv i Sverige har sina vinterkvarter i Afrika söder om ekvatorn, medan den närbesläktade gulsparven i stort sett är en stannfågel (vissa delar av populationen är dock kortflyttare).

Ortolanen häckar i öppen terräng, vanligen i ett mosaikartat jordbrukslandskap med tillgång på solexponerade, vegetationsfattiga grus, sand- eller jordtytor. Om det finns åkerholmar, spridda enstaka träd, små dungar, luftledningar eller stora stenblock är det en fördel. Ortolanen finns även på markerade kalhyggen, framförallt i Norrland. Även brandfält och grustag verkar attrahera arten. Det är vanligt att ortolanen förekommer i små grupper i landskapet och ofta med ganska stora koncentrationer på vissa platser.

Namn

När jag började fågelskåda i slutet av 1980-talet hade jag aldrig hört talas om ortolansparv och när det gick upp för mig att

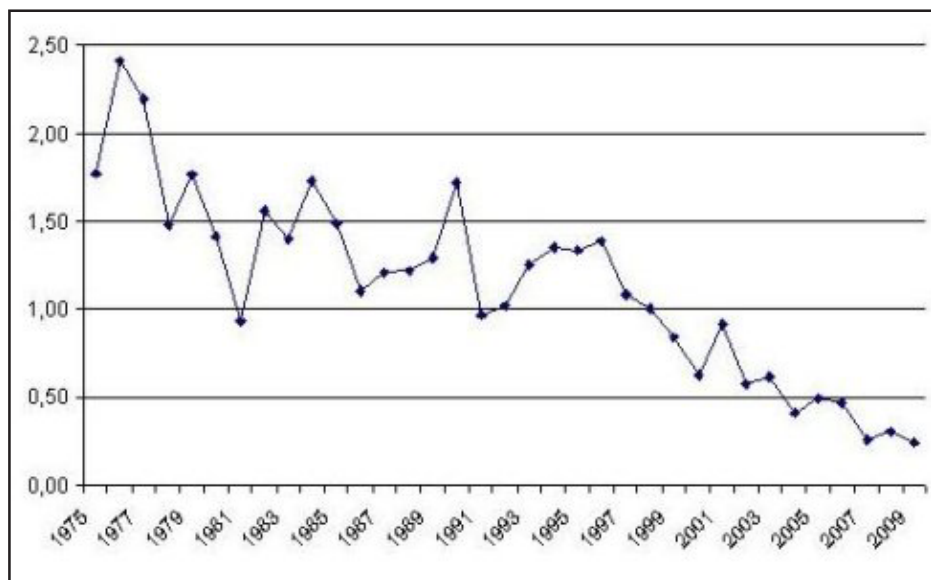

*Ortolansparv vid Gryttaberget.
Hudiksvallområdets säkraste lokal för arten.*

det fanns en art som hette så funderade jag varifrån det "ovanliga" namnet kommit ifrån. Trivialnamnet och dess vetenskapliga namn ortolan och *hortulana* härstammar från latinets *hortulus*, vilket ungefär betyder "trädgårdsfågeln" och *hortus*, som betyder "liten trädgård". Detta till trots är ju ortolanen verkligen ingen trädgårdsfågel.

Inom gastronomin

Ortolansparven har i södra Europa, och främst i Frankrike, ansetts som en delikatess och där traditionellt jagats i stor utsträckning under fågelns höstflyttning. Denna tradition finns beskriven sedan romartiden men idag är jakten reglerad eller förbjuden. Traditionellt inom det franska lantliga köket har man fångat fåglarna levande och tvångsmatat dem. Ett klassiskt recept beskriver hur fågeln avlivas genom att dränkas

Diagrammet visar TRIM-index för arten och hur det har utvecklats från 1970-talet och fram till nu. Indexet är satt till 1 för år 1998. TRIM-indexet är kopplat till antalet häckande par.

i Armagnac och sedan rostat för att ätas hel.

Hot

Ortolansparven har minskat i Europa under hela 1900-talet som ett resultat av den omfattande jakten som bedrivits under höstflyttningen i södra Europa. Trots att lagar tillkommit som reglerar eller förbjuder denna småfågeljakt har jakten fortsatt på flera platser framför allt i sydvästra Frankrike. Andra skäl till den negativa populationstrenden är försämring av häckningsmiljöer som resultat av det moderniserade jordbruket och sviterna av 1950 och 1960-talets utsläpp av miljögifter som kvicksilver.

I Sverige kategoriseras den idag som sårbar av Artdatabanken.

Hotet mot ortolansparven består dessutom bland annat av nedläggningen av jordbruk i skogsbygd och att permanenta

trädor eller igenväxtning ersätter spannmål. Vidare hotar användningen av insekticider som dödar även insekter som ungarna till ortolansparven är beroende av. Omfattande buskröjning och att småbiotoper som åkerholmar, diken, körvägar och lador inte underhålls eller tas bort påverkar också arten negativt.

Situationen i Hudiksvalls kommun

Även i Hälsingland har en klar minskning skett de senaste 40 åren. När jag själv började att titta på fåglar var ortolansparven betydligt vanligare än den är nu.

Den första ortolanan såg jag vid järnvägsövergången på väg mot Idenor där den var årlig i slutet av 1980-talet. Sedan många år är den försvunnen därifrån.

Ett annat säkert ställe för ortolanan var vid Trogstaån på väg mot Lindalens behandlingshem där arten var årlig i början av 1990-talet men även där försvunnen sedan

länge. Ytterligare en bra lokal för sparven var Nylandet där upptill tre sjungande fåglar hördes ända fram till 2009 men de senaste två åren har ingen fågel hörts.

Det verkar som om den enda säkra lokalen för arten, nära Hudiksvall, är Grytta där den fortfarande är årlig även om den minskat från tre till endast en sjungande hane förra året. Det blir spännande att se om det i maj återigen sjunger någon ortolan i området.

I Delsboområdet finns fortfarande en population av ortolansparv även om den även här minskat i antal om man får tro den rapportering som sker via "Svalan". I främst Ånga och runt Morasjön hörs sjungande fåglar. Förra året två på varje lokal (2005 sjöng sex fåglar vid Morasjön). Även Bjuråkersområdet hyser en stam av arten och den verkar, också enligt rapporteringen via "Svalan" (Fågelklubbs-medlemmen Arnold Larsson är en flitig rapportör av

arten) ganska stabil, cirka åtta till tolv sjungade hanar varje år de senaste tio åren.

Därutöver finns, de senaste åren, spridda observationer av sjungande hanar från Hålsjö, Finflo, Enånger, Hälsingtuna kyrka, Tallåsen och Tannavallen.

Situationen 2012

Trots att jag gjorde tre besök vid Gryttjaberget under maj och juni hörde jag ingen sjungande fågel. Det verkar således som om även den lokalen inte längre hyser några ortolaner längre. Populationen runt Delsbo och i Bjuråker var ungefär lika som året innan. Kjell Johansson hörde dessutom en sjungande fågel i Niannoret.

Källor

Jordbruksverket.se

Artfakta.se

sofnet.org

Svalan-Rapportsystem för fåglar

Tre meter höga snödrivor i Stekenjokk

Text och foto: Mats Åberg

DEN 16-19 JUNI 2012 GJORDE Mats Sundkvist, Lars Göran Lindström och undertecknad en smått fantastisk resa till Stekenjokk och Klimpfjäll. Hotellrum hade bokats av Lars Göran redan i mars på Klimpfjällsgården (Italianaren).

Några dagar innan avresan fick vi reda på att det rådde ett tillfälligt förbud att beträda Stekenjokk initierat av Rikspolisstyrelsen och utfärdat av Länsstyrelserna i Västerbottens och Jämtlands län. Man fick

inte lämna vägen och bevakning av naturbevakare från Västerbotten och Jämtland kontrollerade efterlevnaden av detta förbud. Lars Göran blev väldigt betänksam, då han hade tänkt vandra på fjället. Men snömängden, efter den kalla våren, gjorde det också omöjligt att vandra då det skulle ha funkat bättre med skidåkning dessa dagar, som faktiskt blev riktigt soliga och sköna.

Det tillfälliga naturreservatet var utfärdat för att skydda fågellivet och förhindra

faunakriminalitet. Enligt rikskriminalpolisens underrättelser agerade en internationell ägg- och fågelplundringsliga bland annat inom Stekenjokksfjällen. Området har besökts under många års tid. De båda inblandade länsstyrelserna förlängde senare tillträdesföbudet, som skulle upphört den 30 juni, till den 15 juli. Anledningen var den sena våren i fjällen, med mycket snö kvar på många håll.

Redan en timme efter att vi installerat oss på den fantastiska Klimpfjällsgården vandrade vi ner till stranden vid deltat nedanför hotellet, där det faktiskt var barmark och tillåtet att gå. Där kunde jag få fina bilder på kärrsnäppor, större strandpipare och lungpipare. Senare på kvällen fick jag för första gången se spelande dubbelbeckasiner bara drygt hundra meter från hotellet. Tyvärr så blev mina bilder på dubbelbeckasinerna inte bra då ljuset vid 23-tiden var för svagt. Med ISO 1250 blir bilderna ganska gryniga. Lars Göran, "energiknippet", klev upp klockan fyra morgonen därpå och fick förstås kanonbilder på beckasinerna. Dessutom hann han med att lyssna sig fram till var det fanns blåhake, som jag sedan tacksamt kunde fotografera. Lars Göran blev en alldeles utmärkt guide/assistent till mig (och Mats), då han inte kunde vandra omkring på fjället som han planerat.

Blåhake, *Luscinia svecica*, har blivit hyllad som "Nordens näktergal" och "de svenska fjällens näktergal", med anledning av blåhakens fantastiska sång, men som turligt nog kommit att bli rena rama biologiska sanningen. "Blåhaken och näktergalen är nämligen två arter i ett och samma släkte, *Luscinia*, dit inga andra svenska arter äger tillträde" skriver Staffan Ulfstrand i boken Fågelliv.

Fjällripa stötte vi på två gånger under dessa tre dagar. Först en fjällriphöna som

satt på fotoavstånd från bilen/gömslet och sedan en tupp, som jag fick fina flyktbilder på.

Fjällvråken lyste däremot med sin frånvaro, vi såg ingen på dessa dar. Vi såg inga fjällämmar heller, så det är väl förklaringen. När fjällvråken inte hittar mat, så går den inte till häckning heller. Det är väl naturens sätt att spara på energi. När det inte finns lämmar, så har nog fjällvråken jämnt jobb med att klara livhanken.

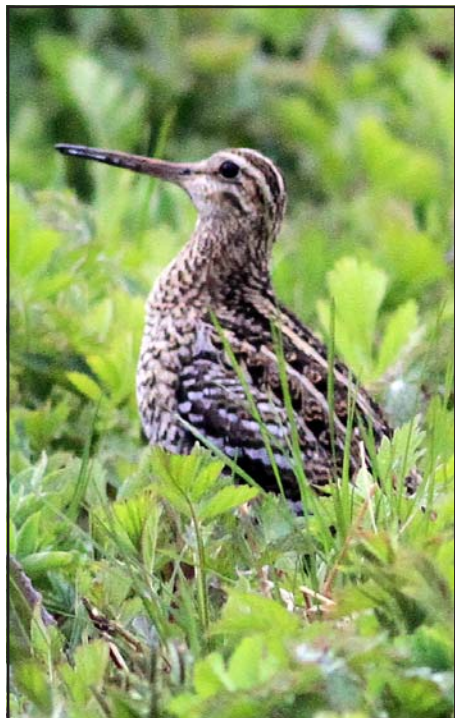
Märkligt nog såg vi inga snösparvar uppe på fjället. Möjligen är Stekenjokk's 850 meter för lite högt upp för snösparv. Däremot syntes lappsparv och sävsparv flera gånger och min nya bekantskap mosnäppan spelflög ofta längs vägen ovanför snödrivorna.

Lungpiparna såg lite vilsna ut när de gick omkring på snön och väntade på att den skulle försvinna och kunna skrida till häckning.

En stenfalk flög över oss vid Stekenjokk, den enda rovfågel vi såg förutom en tornfalk nere i björkskogen, samt en flock fjällabbar 13 stycken, som ju inte är en riktig rovfågel, men lever på lämmel i första hand. Anledningen till att lämmelpopulationen kraschar är inte helt klarlagt. Sedan barnsben har jag hört att det är lämmelår vart 4:e år, men lämmeltåg har nog ingen sett, bara väldigt många lämmelar på samma plats.

Vi hade i alla fall en sagolik tur med vädret, som var soligt med 10-15 grader varmt, när det var regn i Hudiksvall. Dessutom ett fint och billigt boende på Klimpfjällsgården och ett trevligt värdpar. Italienaren Franco och hans fru var mycket sociala och lagade också god mat (italiensk). Jag vill tacka för bra guidning av Lars Göran och Mats S, som även var chaufför under resan.

Dubbelbeckasin- spel

Text och bild Lars G Lindström

MITT I KLIMPFJÄLL ALLDELES INTILL HANDLAREN hade dubbelbeckasinerna sin spelplats. När vi besökte platsen spelade som mest fem beckasiner. Spelet började vid tiotiden på kvällen och fortsatte hela natten ända fram till morgonen. Vid sjutiden lämnade den sista fågeln spelplatsen.

Dubbelbeckasinen är en av få arena-spelande arter (orre, tjäder och brushane de övriga) som häckar i Sverige. Spelplatsen återfinns nästan alltid på så kallade översilningsmyrar, som är sluttande våtmarker där det tillförs nytt vatten från högre terräng. Platserna ligger i anslutning till trädgränsen (i Klimpfjäll dock en bit nedanför). Vegetationen runt lekplatsen består ofta av videbuskar, starttuvor och enstaka dvärgbjörkar.

Dubbelbeckasinen's diet består till stor del av dagmask och därför återfinns spelplatserna där jordmånen är optimal för masken. De är ofta samma från år till år.

Själva boplatserna väljs på ett torrare ställe inom några hundra meter från spelplatsen.

Varje hane har sin egen tuva där han utför sitt spel för honorna, som besöker platsen bara för att para sig. Spelet består av ett märkligt bubblande, knäppande och visslande läte som hanarna ger ifrån sig stående på tuvorna. Ibland tar hanarna meterhøga språng i luften och om en granne kommer in på territoriet blir han attackerad och ivägjagad.

Förr var dubbelbeckasinen vanlig i hela landet men finns numera huvudsakligen i fjällkedjan. Nedgången beror på en hänsynslös jakt och utdikningar av häckningsplatserna.

På senare tid har spel iakttagits på flera platser i södra Sverige där man återskapat strandängar och andra miljöer där dubbelbeckasinen häckade förr. Det finns hopp om att den skall återkomma som häckfågel på sådana ställen.

Om man skall besöka Klimpfjäll för att beskåda det facinerande dubbelbeckasin-spelet så är det perfekt att bo på Klimpfjällsgården (fina nyrenoverade rum, god mat, bra service och ett trevligt bemötande) som bara ligger ett par hundra meter från spelplatsen.

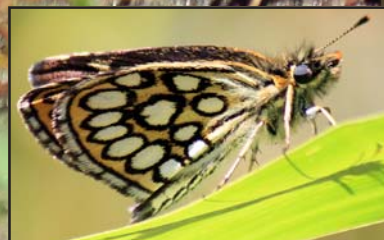

Östra Polen

Foto: Lars G Lindström

Bilder på de två föregående sidorna tagna i östra Polen i juni 2012 av Lars G Lindström.

Vit stork, vitvingad tärna, mindre flugsnappare, svart stork (enda observationen av arten, en fågel flygande på mycket hög höjd) och svarttärna.

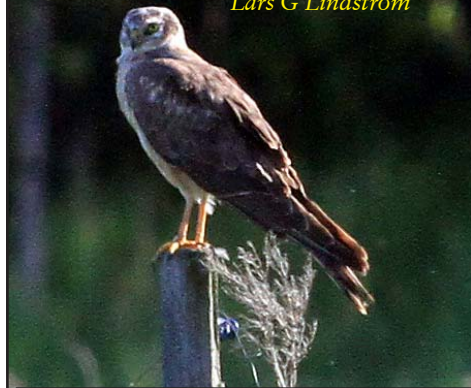
Aspskimmerfjäril, asknätfjäril, körsbärsfuks, slättergräsfjäril, darrgräsfjäril, kärrguldvinge, spegelsmygare och sälgskimmerfjäril.

Fågelblogg

Anne Brugge som är medlem i fågelklubben och är författare och dessutom kulturkritiker i många norrlandstidningar, bland annat de fyra hälsingetidningarna, har en egen blogg där hon lägger upp fågelbilder, främst egna, men även av Stig Norell och Åke Englund. Adressen är www.ugglanne.com

*När Mats Åberg och undertecknad var och letade efter jorduggla i Idenor i maj så hittade vi en kväll en 2k (född förra året) hane stäpphök. En trevlig överraskning.
Lars G Lindström*

De vanligaste arterna i Sverige och Hälsingland

I EN BOK SOM KOM UT I JUNI så har författarna skattat antalet fåglar i Sverige. Svårigheterna att göra en sådan skattning är många.

Antalet häckande par ändras ständigt och för vissa arter ganska dramatiskt. För arter som långsiktigt och stadigt ökar eller minskar i antal riskerar skattningarna att snabbt bli

inaktuella. Andra arter varierar dramatiskt i antal mellan åren på grund av ett nomadiskt liv och ytterligare arter varierar kraftigt mellan åren på grund av vinterklimatet. En kall vinter kan till exempel mera än halvera antalet gärdsmysgar.

En annan typ av osäkerhet beror på att beräkningsunderlaget är för dåligt, till exempel när det saknas täthetsdata för viktiga biotoper eller regioner.

Trots dessa svårigheter räknar författarna med att de gjort rimliga bedömningar. Så här ser tjugo i topp listan ut för antalet häckande par i Sverige (angivet i miljoner par). Placering i Hälsingland inom parentes.

1 Lövsångare (1)

13,21

2 Bofink (2)

8,35

3 Rödhake (3)

3,85

4 Kungsfågel (4) 2,98

7 Bergfink (-) 2,13
8 Taltrast (7) 1,93

5 Talgoxe (6) 2,58

9 Koltrast (15) 1,82

6 Trädpiplärka (5) 2,36

10 Grå flugsnappare (9) 1,46

Toppskarv häckar bara i Bohuslän. Foto. Lars G Lindström,

11 Svartvit flugsnappare (8)	1,42
12 Svarthätta (-)	1,24
13 Trädgårdssångare (10)	1,17
14 Rödvingetrast (12)	1,06
15 Ringduva (12)	0,98
16 Rödstjärt (-)	0,90
17 Gulspurv (-)	0,90
18 Ängspiplärka (-)	0,82
19 Grönsiska (11)	0,81
20 Sånglärka (-)	0,80

3 Norbotten	188
4 Uppland	187
Ångermanland	187
6 Skåne	186
7 Hälsingland	185
8 Småland	184
9 Västergötland	182
Östergötland	182

På fjortonde plats i Hälsingland kommer trädskrypare, sextonde morkulla, sjuttonde järnsparv, delad artonde mellan tofsmes och blåmes och på tjugonde talltita.

Av de cirka 250 häckande arterna i Sverige har två, slaguggla och gråspett, flest par i Hälsingland av alla Sveriges landskap.

Dalarna har kanske lite överraskande flest antal häckande arter. I detta landskap har många arter med sydlig förekomst sin nordgräns, samtidigt som de flesta fjällarter finns representerade. Så här ser tio i topp-listan ut.

1 Dalarna	194
2 Västerbotten	190

Många arter är mycket väl spridda i Sverige. Hela 82 arter häckar i samtliga landskap. Det finns också arter med mycket begränsad utbredning och nio är unika för ett enda landskap. I Bohuslän finns toppskarv, Skåne har vit stork och kornspurv, Västergötland har svarthalsad dopping, i Värmland häckar vitryggig hackspett (sedan 2010 också i Norbotten), Gotland har tornuggla och Öland svartbent strandpipare.

Källa: Ottosson U, Ottvall R, Elmberg J, Green M, Gustavsson R, Haas F, Holmqvist N, Lindström Å, Nilsson L, Svensson M, Svensson S & Tjernberg M. 2012. *Fåglarna i Sverige - antal och förekomst*. SOF, Halmstad.

Höksångare

Text och foto: Kjell Johansson

DE FLESTA HÖKSÅNGARNA I SVERIGE finns på Öland och Gotland men de förekommer även i kustnära områden i södra Sverige upp till och med Uppland. Höksångaren trivs i torra buskmarker med hagtorn, slånbärsbuskar, vildros och en. De övervintrar i östra Afrika.

Typiskt för höksångare är lång stjärt, kraftig näbb och vuxen hane har starkt gul iris, tvärvatttrad undersida och blygrå ovansida. Honan har en mer brungrå ovansida och undersidan är inte så tydligt vatttrad och ögats iris har en svagare gul

nyans. Ungfågeln är gråbrun på ovansidan med obetydlig vatttring på undersidan och kan förväxlas med trädgårdssångare.

Höksångaren är en stor sångare och tillhör familjen Sylvia. Trädgårdssångare, törnsångare, svarthätta och ärtsångare är andra för oss välkända Sylvia-sångare.

Antalet i Sverige uppskattas till endast 350 par enligt *"Fåglarna i Sverige – antal och förekomst"* utgiven av Sveriges Ornitologiska Förening. Arten har troligen minskat i antal de tre senaste decennierna. I boken anges också att varje år fångas förvånansvärt

många ungfåglar under augusti runt om i södra Sverige ofta långt från kända häckningsplatser. Det tycks även gälla Hälsingland. Till Svalan har rapporterats ca 30 höksångare under en 20-årsperiod - de flesta har varit 1K ungfåglar i samband med ringmärkning i Söderhamn och Hudiksvall. Bilderna är tagna försommaren 2012 strax söder om Karl X:s mur nära Ottenby Kungsgård på Öland. En sjungande fågel med iögonfallande lång stjärt som flög mellan busktopparna i karakteristisk sångflykt avslöjande reviret och eftersom det fanns en liten parkering intill så körde jag bilen så nära som möjligt och använde bilen som gömsle. Näktergal och hämpling underhöll under väntetiden. Höksångaren anses vara diskret och tillbakadragen och det var svårt att få en helhetsbild. De flesta av mina bilder visar endast delar av höksångaren skymd bakom rik växtlighet. Det var vindstilla så det var lätt att följa hur den hoppade runt i buskaget. Det gula ögat var det som oftast avslöjade var den satt och fick vara fokuseringspunkt. Bifogade bilder visar en ung hane eftersom vattringen ej är fullständig.

Program

höst – vinter

Nyårsexkursion 1/1

Tid: 08.00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Axbrink, 070-698 69 11

Bildvisnig 22/1

Tid: 18:00
Samling: CUL
Ansvarig: Karin Svensson, 070-51 348 66

Alla som fotograferar har denna kväll
möjlighet att visa sina bilder för andra.

Ugglexkursion

Ugglexkursion planeras tillsammans Nord-
anstigs Naturskyddsförening. Se vidare
fågelklubbens hemsida eller nästa nummer
av Nattvakan.

Årsmöte 12/3

Sedvanliga årsmöteförhandlingar. Bildvisnig
och fågelklubben bjuder på fika. Väl mött.

Tid: 18:30
Samling: Räddningstjänsten
Ansvarig: L G Lindström, 070-629 15 24

Tisdagsexkursioner 16/4

Fågelklubbens mest besökta exkursioner
startar i mitten av april. För detaljerat pro-
gram se nästa nummer eller hemsidan. -

Tretåig hackspett april

Någon gång i april kommer vi att aktivt leta
efter tretåig hackspett. Detaljerat program i
nästa nummer eller se fågelklubbens hemsida.

Forts från sid 3

av sjöarna i häckningsområdet täckta av is. Störningar av fiskare och landande sjöflygplan bidrog också till att i princip ingen unge från den vilda populationen blev flygg. Under sommaren sattes 28 fåglar ut, uppfödda på Nordens Ark. Av dessa var 25 årsungar.

Under besöken av personer från "Projekt fjällgås" under sommaren hittades hela sju fåglar slagna av olika predatorer. Bland annat såg en havsörn ta en adult ruggande fågel. Örnen observerades sedan varje dag i området och försåg sig säkert med flera gäss. Dessutom skedde troligtvis predation av rödräv och kungsörn.

För att upptäcka en slagen fjällgås måste man vara mycket nära slaktplatsen, högst 5-10 meter därifrån för att fjädrarna ligger mycker koncentrerat. På grund av att häckningsområdet är stort så torde med tanke på ovanstående, betydligt fler av gässen tyvärr blivit dödade av predatorer.

Hösten

Den 23:e augusti anlände 36 fåglar till Hudiksvall, däribland två av de under sommaren utsläppta årsungarna, båda märkt med grön ring. En annan av de märkta fåglarna var Röd 9 men partnern Röd H saknades tyvärr (förra året fick paret fram tre flygga ungar).

Sedan hände ingenting förra den första september när ytterligare fåglar anlände och totalt rastade då 55 fåglar i våra trakter. I dagsläget när denna artikel skrivs (8/9) har fortfarande inga fler gäss observerats. Under tidigare år har de sista gässen anlänt den fjärde september. Om inte fler fåglar överlevt sommaren är det katastrof. Vi får hoppas att de som borde finnas kvar kommer senare än normalt till oss, eller att det rastar på en annan okänd lokal.

Med de 92 fåglarna som rastade i Hudiksvallstrakten i våras plus de 28 som

Besök fågel- klubbens hemsida

HFK.name

satts ut under sommaren så skulle det finnas en bit över 120 fåglar och att bara 55 av dem överlevt den trista sommaren verkar osannolikt. Även om flera gäss hittades slagna verkar det absurt om cirka 70 av dem blivit tagna av predatorer eller dött på annat sätt. Vi får resultatet senare under hösten.

***Blå kärrhök: Hane, Forsa 22/4 2012.
Foto: Lars G Lindström.***

